

Dues fotografies

D'ençà de la seva fundació, La Principal de la Bisbal no sempre va tenir el camí planer. En alguns moments de la seva història, els seus músics van haver de passar per situacions no gaire agradables. Vegem dos d'aquests moments observant dues fotografies.

Al cap de poc d'haver acabat la Guerra Civil, la més immediata postguerra es va distingir per la repressió que exerciren els guanyadors del conflicte armat, basada en detencions i execucions de persones que havien tingut actuacions públiques (cruentes o no) durant la II República o que, simplement, havien format part dels partits polítics esquerrans i catalanistes. Mestres, funcionaris, artistes, intel·lectuals, músics, etc. que no s'havien exiliat van ser represaliats d'una forma més o menys dura segons el paper exercit per aquests individus durant la revolució i la Guerra; i també en la mesura que actuaven els "informadors" franquistes locals que, gairebé sempre, en les seves denúncies feien rebrollar els odis congriats per conflictes laborals, enfrontaments ideològics entre famílies i grups cívics o per revenges polítiques, sovint covats ja des d'abans de la proclamació de la República.

La sardana, que tant per als modernistes com per als noucentistes fou tinguda com a dansa nacional de Catalunya, va ser malvista pels governants espanyols del nou règim dictatorial. Als primers anys d'haver-se acabat el conflicte bèl·lic no va ser tolerada; els músics de cobla només van poder treballar, de moment, en la interpretació de la música per a balls de saló a les recuperades festes majors.

Més endavant, quan se n'autoritzaren algunes audicions, van ser expurgades de l'extens repertori sardanístic les composicions que tenien caràcter patriòtic, com ara *La santa espina* o *Sant Jordi triomfant*, per exemple, o les que s'havien utilitzat, semblants als himnes, en actes republicans, com la que contenia la melodia de *La Marsellesa*. Paradoxalment, després s'organitzaren ballades de sardanes, fins i tot en festes oficials del règim, sobretot el 18 de juliol, dia que es commemorava el "Glorioso Alzamiento Nacional" del general Franco o el 5 de febrer, diada en què la ciutat celebrava l'entrada de l'exèrcit franquista.

A la primera fotografia veiem al carrer Ample part del seguici que s'organitzà amb motiu de l'enterrament de les víctimes del Comitè Antifeixista i de la Guerra. Els músics que es van contractar per a la part musical van ser de les cobles locals, d'entre els quals els de La Principal. En el grup, veiem en Joan Grau, en Conrad Saló, en Genís Canet, en Josep Puig, en Jaume Puig i a primer terme

ACBE, foto Xicu Marjanedas, col·lecció Jordi Frigola.

en Josep Vallespi a qui, en comptes del contrabaix, li fou assignat un tambor perquè aquest conjunt efímer va ser constituït com una banda. Tots els músics es van haver de vestir amb l'uniforme falangista. Per a alguns que abans estigueren afiliats a l'Esquerra Republicana de Catalunya això va ser un afront i recordarien les raons i advertències que es feien a la premsa local durant la República, com aquest avís publicat a *Ciudadania*, setmanari afecte a l'ERC: *"Els darrers aconteixements polítics ens aboquen fatalment envers el feixisme. Per evitar el perill, és hora que les esquerres espanyoles prenguin posicions, si és que vertaderament volen salvar la República, car en aquests moments vacil·lar seria el suïcidi màxim que podria realitzar-se"*.

El record de les persones assassinades pel Comitè o mortes al front del costat dels rebels franquistes va ser lamentablement utilitzat pel règim, ja que se'ls va qualificar de *"Caidos por Dios y por España"*, la qual cosa en algunes no era veritat puix que n'hi havia d'agnòstics o indiferents al fet religiós i d'altres que havien militat en el catalanisme polític i cultural, gens simpatitzant amb l'Espanya d'arrels i militància imperial castellanès.

A la segona imatge que tenim de La Principal de la Bisbal, hi veiem els músics amb Pau Casals i ens reflecteix l'estimació i admiració que tenia aquest compositor i famós intèrpret de violoncel, exiliat polític a l'altre costat de la ratlla de França, envers la cobla bisbalenca.

Les actuacions de La Principal a les comarques catalanes sota el domini francès van ser sempre vigilades i malvistes per les autoritats franquistes; l'assistència

Músics de La Principal de la Bisbal amb Pau Casals, a la Catalunya Nord. D'esquerra a dreta, Josep Miralda, Joaquim Ribas, Joaquim Poch, Conrad Saló, Paco Capellas, Àngel Blanch, Josep Vallespí, Laureà Vilà, Martí Teixidor, Joaquim Sagrera. Al mig del grup, amb barret i bufanda, Pau Casals. Fotografia col·lecció de Marta Capellas.

d'exiliats catalans a aquestes audicions els amoïnava molt. En recordo una al gran cafè Palmarium, de Perpinyà, en la qual els expatriats ploraven d'emoció recordant el país que havien hagut de deixar i aprofitaven la presència dels excursionistes que hi érem per informar-se del que s'esdevenia a Catalunya, per donar records i passar cartes i papers als familiars i amics que no hi podien anar per les restriccions i prohibicions que pesaven sobre els parents més directes dels republicans residents forçosos allà.

Com controlava el règim espanyol aquestes senzilles i espontànies trobades i el patriotisme català que destil·laven?

Malgrat ser en territori estatal francès, se sabia que des del Govern Civil de Girona es desplaçaven allà membres de la policia secreta, clandestinament perquè el govern francès no volia ingerències espanyoles en el seu país, que controlaven d'amagat qualsevol pas fet pel govern català a l'exili o celebracions culturals i elaboraven els informes d'aquests contactes, sempre que consideraven l'acte com a "perillós" de contagiar catalanisme o altres idees adverses. Quan no, també es movia el que se'n diu "la quinta columna" que tenia la missió de boicotejar l'acte o crear por. Com ara el dia en què al monestir de Sant Miquel de Cuixà, a Prada de Conflent, Pau Casals hi va dirigir el seu oratori *El pessebre*, amb l'assistència d'Aureli M. Escarré, abat de Montserrat, foragitat

del territori peninsular per les seves declaracions profètiques contra el règim dictatorial i repressor. En aquella jornada multitudinària, que respirava patriotisme per tots costats, van aparèixer molts cotxes de matrícula espanyola, dels assistents al concert, aparcats pels voltants del cenobi, amb les rodes rebentades amb ràbia, barroerament, i es notava la intensificació del control dels passaports i els escorcolls de persones i vehicles a la frontera, en la qual es veien homes de paisà que, descaradament, fent-se veure per impressionar i fer por, apuntaven les matrícules dels cotxes que tornaven cap a casa.

Enmig de tot aquest ambient, de vegades rocambolesc, s'esdevingué un fet que va patir La Principal: s'havia programat una audició de sardanes al Voló, la població gairebé fronterera de la comarca del Vallespir, a la Catalunya Nord; al concert ballada hi acudiren els admiradors de la cobla, Pau Casals; Pompeu Fabra, l'ordenador de la llengua catalana; el poeta Joan Alavedra, autor de la lletra d'*El pessebre*, i, com sempre, un nombrós grup d'exiliats catalans. Una celebració que no van poder prohibir, naturalment, els del Govern Civil de Girona, perquè es tractava d'una audició de sardanes normal en territori francès; però després es va veure la transcendència que havia tingut per l'assistència dels personatges esmentats i la repercussió que va tenir a la premsa. Es veu que, fora de programa, s'interpretà *La santa espina* en honor dels tres il·lustres assistents i que hi va haver alguna manifestació, aplaudiments i crits que no païren els franquistes i, al cap de pocs dies, va venir la represàlia: La Principal fou multada i es van retirar els passaports als seus músics, per la qual cosa estigueren un temps que no pogueren actuar a l'altre costat de la ratlla de França.

La presència i la categoria de Pau Casals als antics comtats catalans del Nord sempre va ser un fibló per als dirigents franquistes. Aquest català universal que Franco, si hagués pogut, volia utilitzar no es va doblegar mai i es va proposar no tornar a la Península mentre hi governés "el Generalísimo", el seu sistema antidemocràtic i la seva gent opressora, que havien fet patir tant la seva estimada Catalunya.

Jordi Frigola i Arpa